

CZYM JEST UBÓSTWO ENERGETYCZNE I JAKA JEST ROLA SPOŁECZNOŚCI ENERGETYCZNYCH W JEGO REDUKCJI?

Czym jest ubóstwo energetyczne?

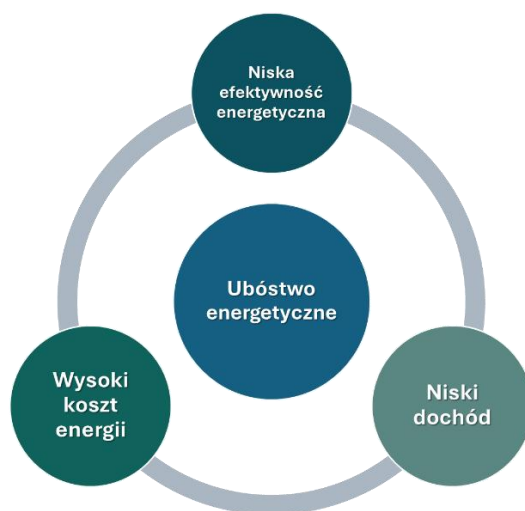
Według szacunków MKiŚ, problem ubóstwa energetycznego dotyczy **12% gospodarstw domowych** w Polsce, jednak w zależności od użytego wskaźnika liczba ta może wzrosnąć **aż do 30%**.¹ Prawo energetyczne definiuje ubóstwo energetyczne jako:

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne (Dz.U.2024.266 t.j.)

Art. 5gb.

1. **Ubóstwo energetyczne** oznacza sytuację, w której gospodarstwo domowe prowadzone przez jedną osobę lub przez kilka osób wspólnie w samodzielny lokalu mieszkalnym lub w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, w którym nie jest wykonywana działalność gospodarcza, nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia, w przypadku gdy gospodarstwo domowe łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) osiąga niskie dochody;
- 2) ponosi wysokie wydatki na cele energetyczne;
- 3) zamieszkuje w lokalu lub budynku o niskiej efektywności energetycznej.

Źródło: opracowanie własne.

¹ Chrzanowski, P., Fabiszewska-Solares, J., & Ościłowski, M. (2022). Ubóstwo energetyczne. Rola efektywności energetycznej w walce z ubóstwem energetycznym. WiseEuropa. <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2024/05/UBOSTWO-ENERGETYCZNE.pdf>; Ubóstwo energetyczne w Polsce. Dane są alarmujące. (2025). TVN24. <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/ubostwo-energetyczne-w-polsce-dane-sa-alarmujace-st8507528>

Ubóstwo energetyczne ma charakter wielowymiarowy.² Wyróżnia się cztery kategorie ubóstwa energetycznego: opałowe, strukturalne, komunalne i ukryte. Ubóstwo opałowe jest wtedy, kiedy wydatki energetyczne stanowią dużą część wydatków gospodarstwa domowego. Ubóstwo strukturalne jest zubożeniem spowodowanym zbyt wysokimi rachunkami energetycznymi w porównaniu z dochodami. Ubóstwo komunalne jest sytuacją, w której gospodarstwo domowe nie może zaspokoić potrzeb energetycznych z powodu braku odpowiedniej infrastruktury, a ubóstwo ukryte jest skrajnym ograniczeniem własnej konsumpcji energii z przyczyn finansowych.³ Chociaż oba te zjawiska często współwystępują, ubóstwo energetyczne pozostaje odrębnym problemem i nie należy go utożsamiać z ubóstwem ekonomicznym.⁴

Kim jest odbiorca wrażliwy?

W kontekście ubóstwa energetycznego często pojawia się określenie **odbiorcy wrażliwego**. Według Europejskiej Grupy Regulatorów ds. Energii i Gazu (ERGEG), odbiorcy wrażliwi to odbiorcy zdefiniowani w prawie krajowym jako osoby podlegające ochronie w odniesieniu do ich stosunków ze sprzedawcami energii. Są to między innymi osoby niepełnosprawne, przewlekłe chore, emeryci, osoby o niskich dochodach oraz osoby mieszkające na terenach odległych.⁵ Definicję odnośnie tego, kogo można uznać za odbiorcę wrażliwego, instytucje unijne pozostawiają w gestii państw członkowskich. W Polsce, definicję odbiorcy wrażliwego można znaleźć w Prawie Energetycznym:

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne (Dz.U.2024.266 t.j.)

Art. 3

13c) odbiorca wrażliwy energii elektrycznej – osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1335), która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej;

13d) odbiorca wrażliwy paliw gazowych – osoba, której przyznano ryczałt na zakup opału w rozumieniu art. 6 ust. 7 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży paliw gazowych zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania paliw gazowych;

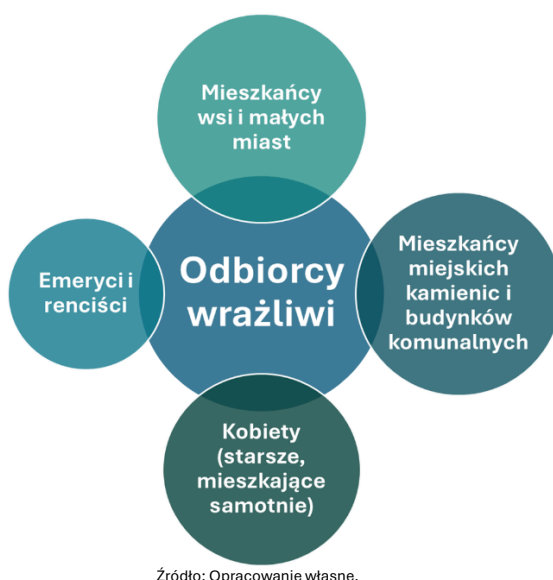
² Boguszewski, R., & Herudziński, T. (2018). Ubóstwo energetyczne w Polsce: Raport, Pracownia Badań Społecznych SGGW. https://www.cire.pl/pliki/2/2018/ubostwo_energetyczne_w_polsce_raport_03_09_2018.pdf

³ Polski Instytut Ekonomiczny. (2024). *Cztery oblicza ubóstwa energetycznego. Polskie gospodarstwa domowe w czasie kryzysu 2021-2023*. https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2024/02/PIE-Raport_Ubostwo_energetyczne_2023.pdf

⁴ Bogusz, A., Liszka, S., Twardowski, J., & Szymalski, W. (2021). Ubóstwo energetyczne w transformacji do gospodarki neutralnej klimatycznie. Warszawa: Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju (PINE). <https://www.pine.org.pl/wp-content/uploads/2021/11/broszura-ubostwo-energetyczne.pdf>

⁵ Interpelacja nr 5169 do Prezesa Rady Ministrów w sprawie przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu w Polsce. Sejm RP. [https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/01C57B7B;Szambelańczyk, M., Odbiorca wrażliwy paliw gazowych oraz energii elektrycznej w świetle postanowień „matego trójpaku”. CIRE. \[https://www.cire.pl/pliki/2/cire_odbiorca_wrażliwy_20130926.pdf\]\(https://www.cire.pl/pliki/2/cire_odbiorca_wrażliwy_20130926.pdf\)](https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/01C57B7B;Szambelańczyk,M.,Odbiorca_wrażliwy_paliw_gazowych_oraz_energii_elektrycznej_w_świecie_postanowień_„matego_trójpaku”.CIRE.https://www.cire.pl/pliki/2/cire_odbiorca_wrażliwy_20130926.pdf)

W praktyce najbardziej narażoną na ubóstwo energetyczne grupą społeczną są **mieszkańcy wsi i małych miast**. Wynika to, m.in. z niższych dochodów w porównaniu do mieszkańców miast oraz większej powierzchni budynków mieszkalnych, co skutkuje wyższym zapotrzebowaniem na energię do ogrzewania. Wysoki poziom ubóstwa energetycznego na terenach wiejskich jest również związany z ograniczonym dostępem do rozwiniętej infrastruktury energetycznej oraz niekorzystnymi parametrami energetycznymi budynków.⁶ Problem dotyczy ponadto znacząco **emerytów i rencistów**.⁷ W dużych miastach ubóstwo energetyczne występuje przede wszystkim wśród **mieszkańców starych kamienic i budynków komunalnych** niepodłączonych do sieci ciepłowniczej.⁸ Coraz częściej podkreśla się także, że **kobiety** doświadczają skutków ubóstwa energetycznego w większym stopniu niż mężczyźni, przy czym wśród nich największą grupę stanowią osoby starsze żyjące samotnie.⁹

⁶ Kupiec, B., & Szpor, A. „Energetyczne społeczności — to nie jest niemożliwe”, Klub Jagielloński, 16 marca 2023. <https://klubjagiellonski.pl/2023/03/16/energetyczne-spoledznosci-to-nie-jest-niemozliwe/#:~:text=Zaanga%C5%BCowanie%20si%C4%99%20w%20tego%20typu%20zrzeszeniach%20umo%C5%BClwia,energetyczne%20wspieraj%C4%85%20edukowa nie%20ludzi%20w%20kwestiach%20sektora>

⁷ Kubacka, M. (2024). 4,6 mln osób w Polsce żyje w ubóstwie energetycznym. Akademia ESG. <https://akademiaesg.pl/baza-wiedzy/46-mln-osob-zyje-w-ubostwie-energetycznym/>.

⁸ Ubóstwo energetyczne w Polsce. Dane są alarmujące. (2025). TVN24. <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/ubostwo-energetyczne-w-polsce-dane-sa-alarmujace-st8507528>

⁹ Mazurkiewicz, J., Prusak, A., Sokółowski, J., & Frankowski, J. (2023). Ubóstwo energetyczne kobiet w Polsce (IBS Research Report 01/2023). Instytut Badań Strukturalnych. https://ibs.org.pl/wp-content/uploads/2023/03/RR_01_2023_Ubostwo-energetyczne-kobiet.pdf

Jakie są skutki ubóstwa energetycznego?

Ubóstwo energetyczne wiąże się z wieloma negatywnymi konsekwencjami, w tym:

- **Zdrowotne:** złe warunki mieszkaniowe i nieefektywne ogrzewanie zwiększają ryzyko chorób układu ruchu, krążenia i oddechowego, a także depresji.
- **Społeczne:** ubóstwo energetyczne obniża jakość życia, prowadzi do izolacji i wykluczenia społecznego oraz problemów w edukacji (brak ogrzewania czy oświetlenia utrudniający naukę).
- **Środowiskowe:** osoby żyjące w ubóstwie energetycznym często korzystają z taniego opału niskiej jakości, co zwiększa poziom zanieczyszczenia środowiska.¹⁰

Jakie są przyczyny ubóstwa energetycznego?

Za główne przyczyny występowania zjawiska ubóstwa energetycznego w Polsce można uznać:

- **Słabą efektywność energetyczną budynków:** słabo ocieplone lub w ogóle nieocieplone domy (w szczególności na wsiach), stare systemy grzewcze (np. piece węglowe, tzw. „kopciuchy”), które cechują się niską wydajnością i są wysokimi kosztami eksploatacji.
- **Rosnące koszty energii:** ceny energii elektrycznej, gazu i opału stale rosną, co jest szczególnie dotkliwe dla gospodarstw z ograniczonymi możliwościami finansowymi.
- **Zbyt niskie dochody:** ubóstwo energetyczne jest często powiązane z ubóstwem dochodowym. Szczególnie narażone są osoby starsze, samotne, bezrobotne, a także rodziny wielodzietne.
- **Brak dostępu do sieci ciepłowniczych:** W wielu małych miejscowościach i na wsiach brak centralnego ogrzewania zmusza mieszkańców do korzystania z droższych i mniej wydajnych źródeł ciepła.¹¹

---

¹⁰ Instytut Rozwoju Samorządu Terytorialnego (IRST) (2025), Walka z ubóstwem energetycznym. <https://irst.org.pl/walka-z-ubostwem-energetycznym/>; Sokołowski J., Frankowski J., Lewandowski P. (2020). Energy poverty, housing conditions, and self-assessed health: evidence from Poland, IBS Working Paper 10/2020, https://ibs.org.pl/app/uploads/2020/12/Energy_poverty_housing_and_health_IBS_WP_10_2020.pdf; „Trzy pytania o klimat – ubóstwo energetyczne”, *Małopolska*, 13 maja 2022. <https://www.malopolska.pl/aktualnosci/srodowisko/trzy-pytania-o-klimat-ubostwo-energetyczne>.

¹¹ Instytut Rozwoju Samorządu Terytorialnego (IRST) (2025), Walka z ubóstwem energetycznym. <https://irst.org.pl/walka-z-ubostwem-energetycznym/>; Kubacka, M. (2024). 4,6 mln osób w Polsce żyje w ubóstwie energetycznym. Akademia ESG. <https://akademiaesg.pl/baza-wiedzy/46-mln-osob-zyje-w-ubostwie-energetycznym/>.

Jaki wpływ na redukcję ubóstwa energetycznego mają społeczności energetyczne?

Społeczności energetyczne mają ogromny potencjał do redukcji ubóstwa energetycznego. Są to zrzeszenia osób fizycznych, przedsiębiorstw, samorządów lub innych podmiotów, które wspólnie zajmują się wytwarzaniem, dystrybucją i gospodarowaniem energią, przede wszystkim ze źródeł odnawialnych.¹² Takie społeczności oferują wiele korzyści i mogą stanowić skuteczne narzędzie do walki z ubóstwem energetycznym, ponieważ:

- **Zmniejszają rachunki za energię**, produkując ją wspólnie z lokalnych źródeł OZE.
- **Stabilizują ceny energii**, chroniąc mieszkańców przed nagłymi wzrostami kosztów.
- **Pomagają ograniczyć zużycie energii** dzięki poprawie efektywności energetycznej budynków.
- **Umożliwiają najwrażliwszym grupom** wytwarzanie własnej, niedrożej energii i korzystanie z magazynów energii.
- **Ułatwiają obniżenie miesięcznych kosztów**, zwiększając lokalną autokonsumpcję energii.
- **Tworzą środki na własny rozwój**, co pozwala stopniowo rozbudowywać lokalną infrastrukturę OZE.
- **Wzmacniają bezpieczeństwo energetyczne** społeczności lokalnych, zmniejszając ryzyko kosztownych przerw w dostawach.
- **Budują zaangażowanie mieszkańców**, co sprzyja wspólnym działaniom i lokalnej współpracy.
- **Wspierają gminy w analizie zjawiska** ubóstwa energetycznego dzięki dodatkowym danym z systemu energetycznego.
- **Ułatwiają tworzenie dokładnych map ubóstwa**, dzięki którym wsparcie może być kierowane skuteczniej.¹³

---

¹² Krajowa Izba Gospodarcza Społeczności Energetycznych (2024). Czym są społeczności energetyczne i dlaczego warto do nich dołączyć? <https://kigse.pl/czym-sa-spolecznosci-energetyczne-i-dlaczego-warto-do-nich-dolaczyc/>.

¹³ Kupiec, B., & Szpor, A. (2025, 24 listopada). Spółdzielnie energetyczne – nowy model walki z ubóstwem energetycznym. ESG Trends. <https://esgtrends.pl/spoldzielnie-energetyczne-nowy-model-walki-z-ubostwem-energetycznym/>; Kupiec, B., & Szpor, A. „Energetyczne społeczności — to nie jest niemożliwe”, Klub Jagielloński, 16 marca 2023. <https://klubjagiellonski.pl/2023/03/16/energetyczne-spolecznosci-to-nie-jest-niemozliwe/#:~:text=Zaanga%C5%BCowanie%20si%C4%99%20w%20tego%20typu%20zrzeszeniach%20umo%C5%BCliwia,energetyczne%20wspieraj%C4%85%20edukowa%20ludzi%20w%20kwestiach%20sektora>

Źródło: opracowanie własne.

Rola społeczności energetycznych w redukcji ubóstwa energetycznego została uwzględniona w **Dyrektywie RED II**. Parlament Europejski i Rada UE podkreślają, że wspólne działania prosumentów w ramach społeczności energetycznych mogą zwiększać efektywność energetyczną gospodarstw domowych oraz redukować ubóstwo energetyczne dzięki niższemu zużyciu energii i tańszym dostawom. Zwracają również uwagę, że państwa członkowskie powinny wykorzystać ten potencjał, zapewniając możliwość udziału także gospodarstwom o niskich dochodach i najemcom znajdującym się w trudnej sytuacji.¹⁴

Dyrektywa RED II (Dyrektywa w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych) z dnia 11 grudnia 2018 r.

67) Wzmocnienie pozycji działających grupowo prosumentów energii odnawialnej oferuje również **społecznościom energetycznym** działającym w zakresie energii odnawialnej możliwość, by przyczynić się do zwiększenia efektywności energetycznej na poziomie gospodarstw domowych oraz **pomaga w zwalczaniu ubóstwa energetycznego** poprzez zmniejszenie zużycia i obniżenie cen dostaw. Państwa członkowskie powinny odpowiednio wykorzystać tę szansę między innymi przez ocenę możliwości dopuszczenia uczestnictwa gospodarstw domowych, które w przeciwnym razie mogłyby nie być w stanie uczestniczyć, w tym konsumentów i najemców znajdujących się w trudnej sytuacji.

Podsumowując, społeczności energetyczne odgrywają ważną rolę w redukcji ubóstwa energetycznego poprzez m.in. optymalizację wykorzystania energii, obniżanie kosztów dostaw, ochronę przed wahaniami cen rynkowych, zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego oraz wspieranie gospodarstw domowych i osób mających trudności z dostępem do energii.¹⁵

¹⁴ Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources, recital 67. Official Journal of the European Union, L 328, 82–209.

¹⁵ Krajowa Izba Gospodarcza Społeczności Energetycznych (2024). Czym są społeczności energetyczne i dlaczego warto do nich dołączyć? <https://kigse.pl/czym-sa-spolecznosci-energetyczne-i-dlaczego-warto-do-nich-dolaczyc/>; Heinrich Böll Stiftung (2023). *Skutki społeczne społeczności energetycznych – dziesięć korzyści, jakie przynoszą*. <https://pl.boell.org/pl/2023/06/07/social-impact-energy-communities-ten-benefits-they-bring>.

Interreg

Co-funded by
the European Union

South Baltic

Powyższy materiał ma charakter informacyjny, powstał w ramach realizacji projektu BalticBeat i ma na celu podnoszenie wiedzy wśród podmiotów zainteresowanych tworzeniem/rozwojem społeczności energetycznych.

Szczegóły podane w niniejszym materiale są aktualne na dzień jego publikacji i mogą się zmieniać (dezaktualizować) wraz z upływem czasu.

Interreg

Co-funded by
the European Union

South Baltic